

Naar een klimaatrobuuste landbouw

Netwerkmoment Burgemeestersconvenant

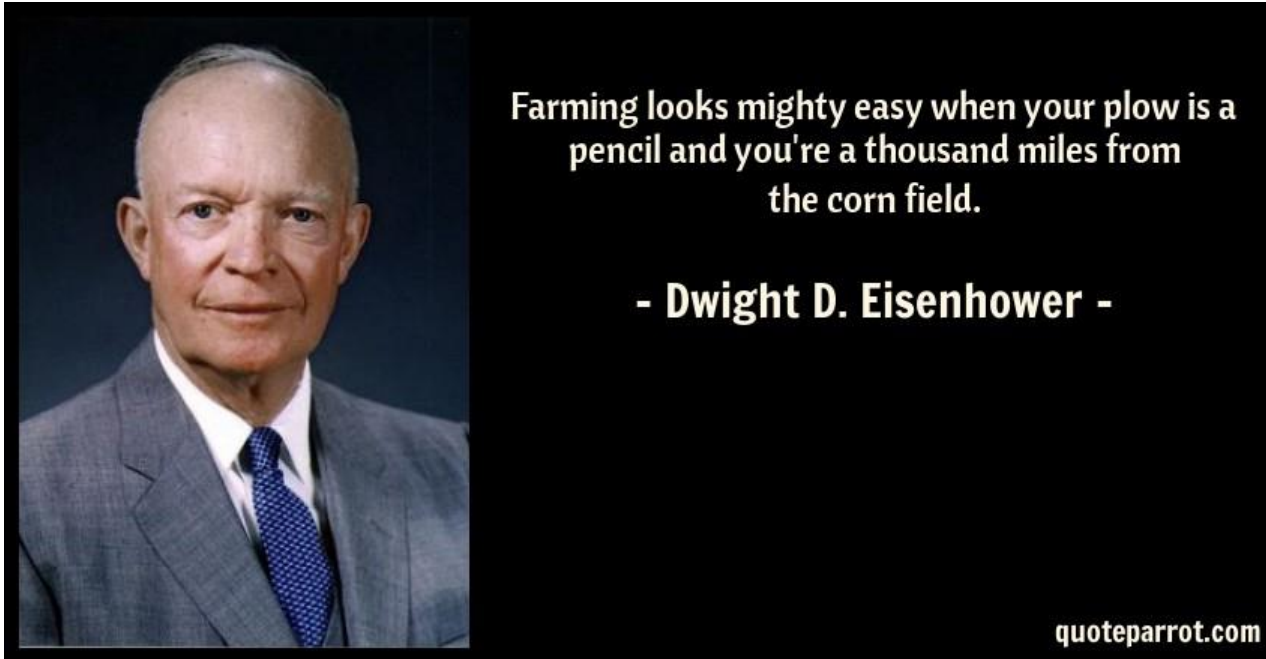
Joris Rellaes
Provinciehuis Gent
4 december 2024

Landbouw is een buitenbeentje

- **Landbouw is geen economische sector als een andere**
 - Productie van levende planten en dieren => geen 100% zekerheid en controle over het productieproces
 - Land- en tuinbouwbedrijven zijn micro-ondernemingen met onvoldoende marktmacht
 - Kunnen moeilijk duurzaamheidseisen doorrekenen
- **Landbouw ook ecologisch geen sector als een andere**
 - Zeer groot ruimtebeslag
 - Diffuse vervuiling door zeer vele micro-ondernemingen => grotere kans op free-riders gedrag
 - Het gaat om biologische processen moeilijk te vatten in wetgeving
 - Vermijd 'kalenderboeren' Theorie ⇔ Praktijk

Theorie ↔ Praktijk

‘Heeft landbouw nog een toekomst in Vlaanderen?’

- Landbouw in Vlaanderen al vaak ten dode opgeschreven:
 - Jaren ‘80 uitbreiding EU met Spanje en Portugal: aardbeienteelt/tomatenteelt
 - 1984 invoering Melkquota-regeling
 - Jaren ‘90 ‘Dioxine-crisis’: dierlijke sector
 - Eerste Mestactieplannen
 - Vogelgriep, varkenspest
 - Stikstofdecreet (24.01.2024).....

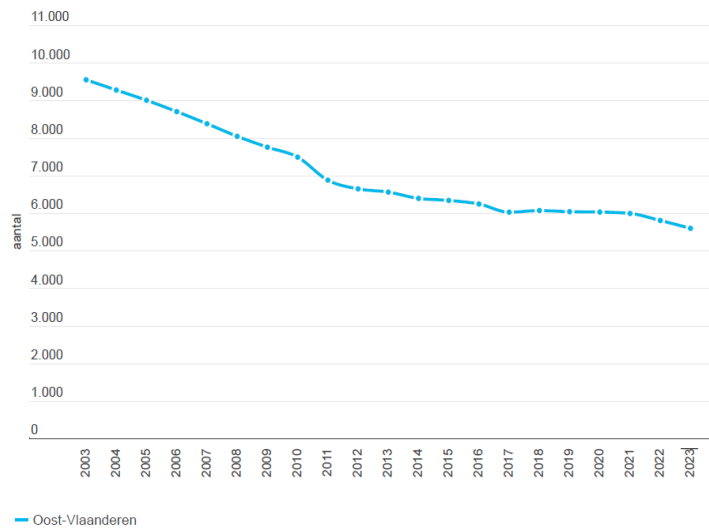

‘Heeft landbouw nog een toekomst in Vlaanderen?’

- Ideale productieomstandigheden
- Bekwame bedrijfsleiders
- **Sterke toelevering- en agrovoedingsector**
(voedingssector is de grootste industriële sector in België)
- Kenniscentrum
- Koopkrachtige consumenten
- **‘Landbouw in de haven’**

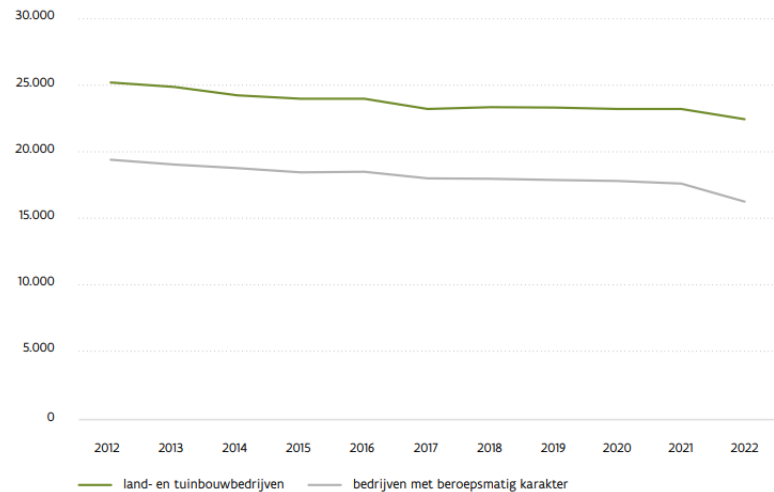
Dalend aantal landbouwbedrijven in Oost-Vlaanderen en Vlaanderen

Grafiek 1 | Bedrijven met landbouwproductie in Oost-Vlaanderen (2003-2023)

Bron: Statbel | provincies.incijfers.be

Figuur Aantal land- en tuinbouwbedrijven, 2012-2022

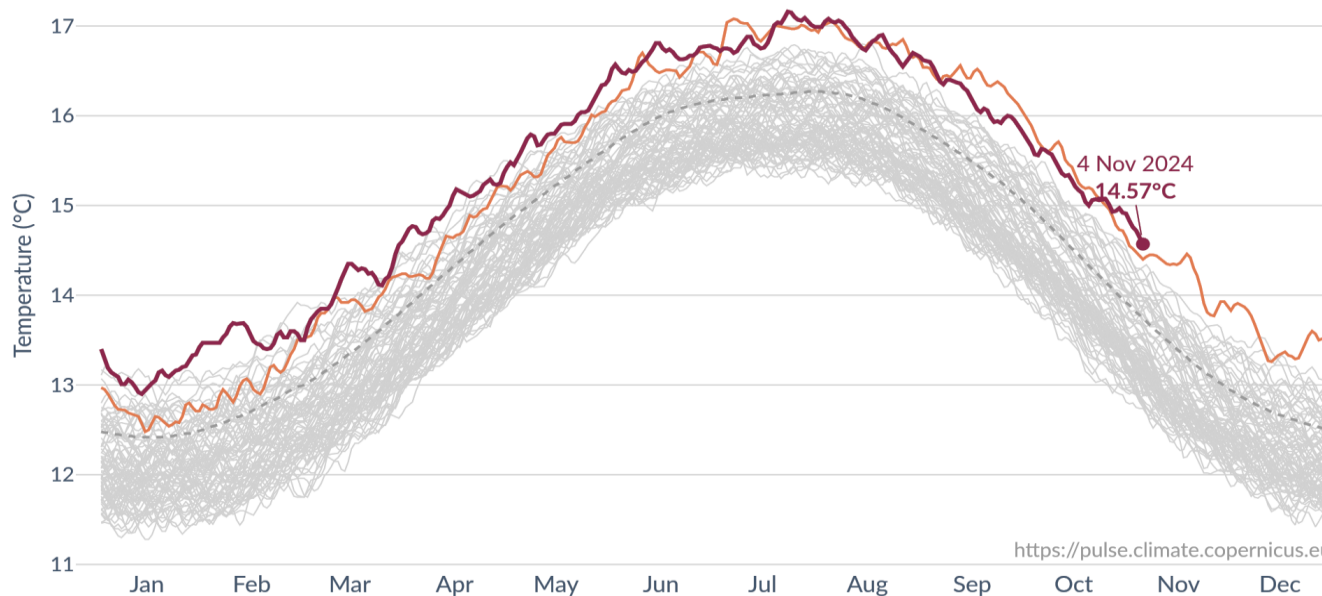
Bron: Agentschap Landbouw en Zeevisserij op basis van Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium)

Het klimaat verandert

Daily global surface air temperature

Data: ERA5 1940–2024 • Credit: C3S/ECMWF

— 2024 — 2023 — 1940–2022 - - - 1991–2020 average

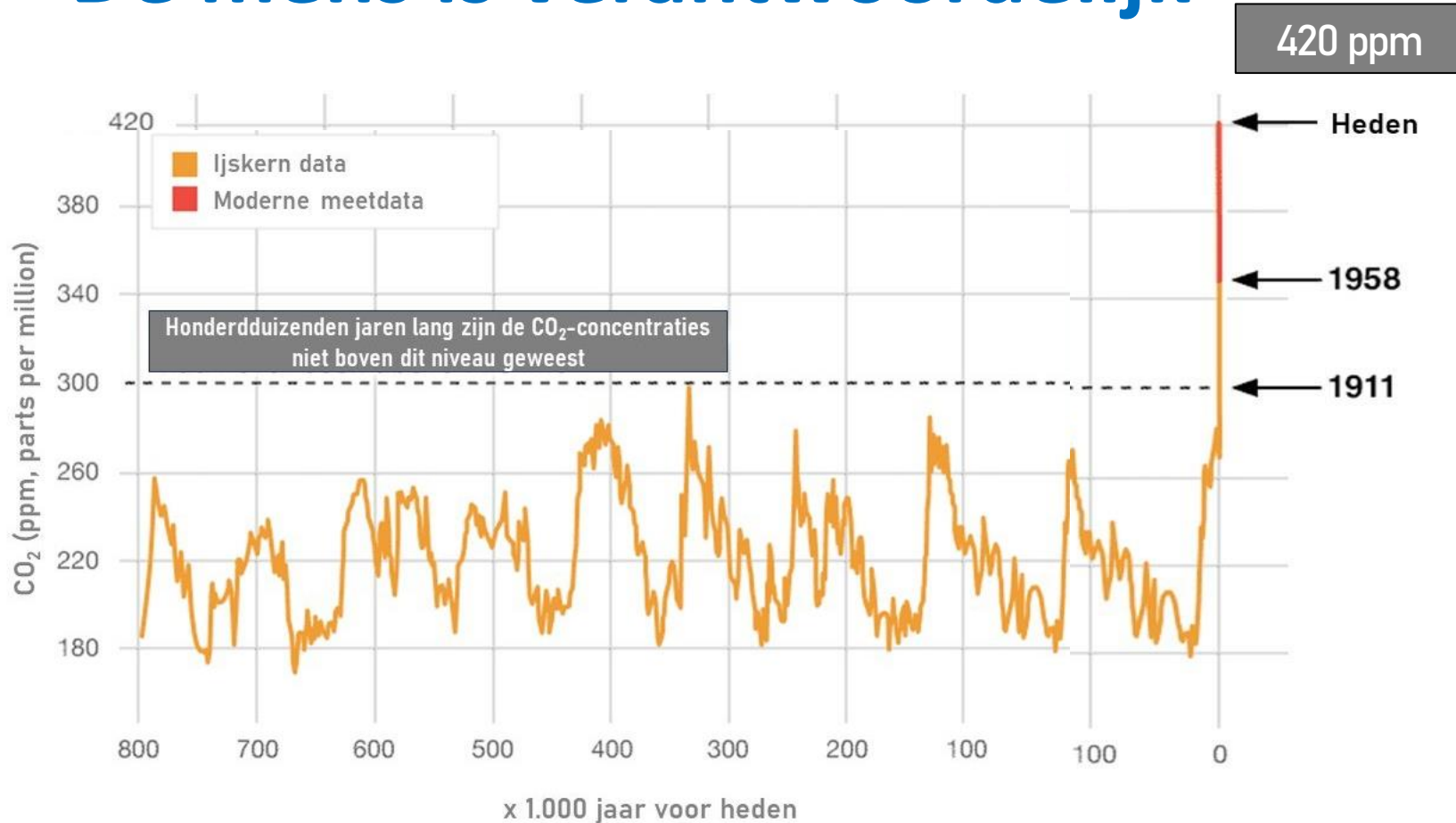
<https://pulse.climate.copernicus.eu>

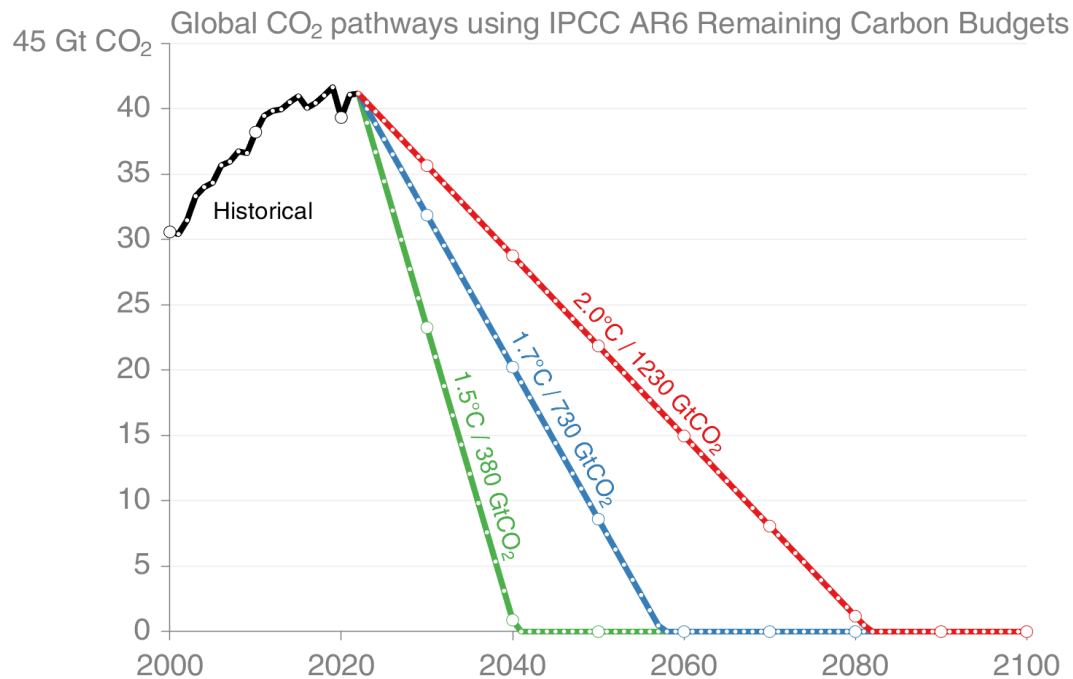
PROGRAMME OF
THE EUROPEAN UNION

De mens is verantwoordelijk

De inspanning is immens

© Global Carbon Project

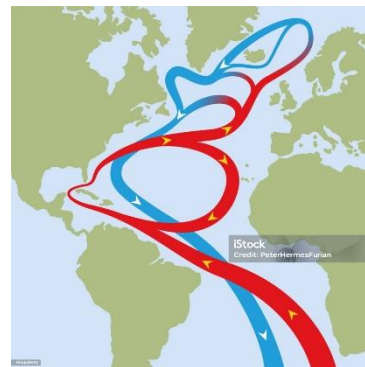
Source: [Friedlingstein et al 2022](#); [Global Carbon Project 2022](#)

Wat staat ons te wachten?

Wat doen de Straalstroom en de Golfstroom?

- De **Straalstroom** beweegt meer naar de Noordpool en wordt grilliger
 - Zien we nu al => het weer geraakt meer en meer geblokkeerd en wordt grilliger
 - => ‘zachte’ transitie
- De **Golfstroom** vermindert in kracht
 - Zien we nu al
 - Als de Golfstroom stilvalt wordt het meer dan 10°C kouder in West-Europa
 - => ‘harde’ transitie landbouw moet zich fundamenteel herdenken

Landbouw

deel van het probleem
deel van de oplossing

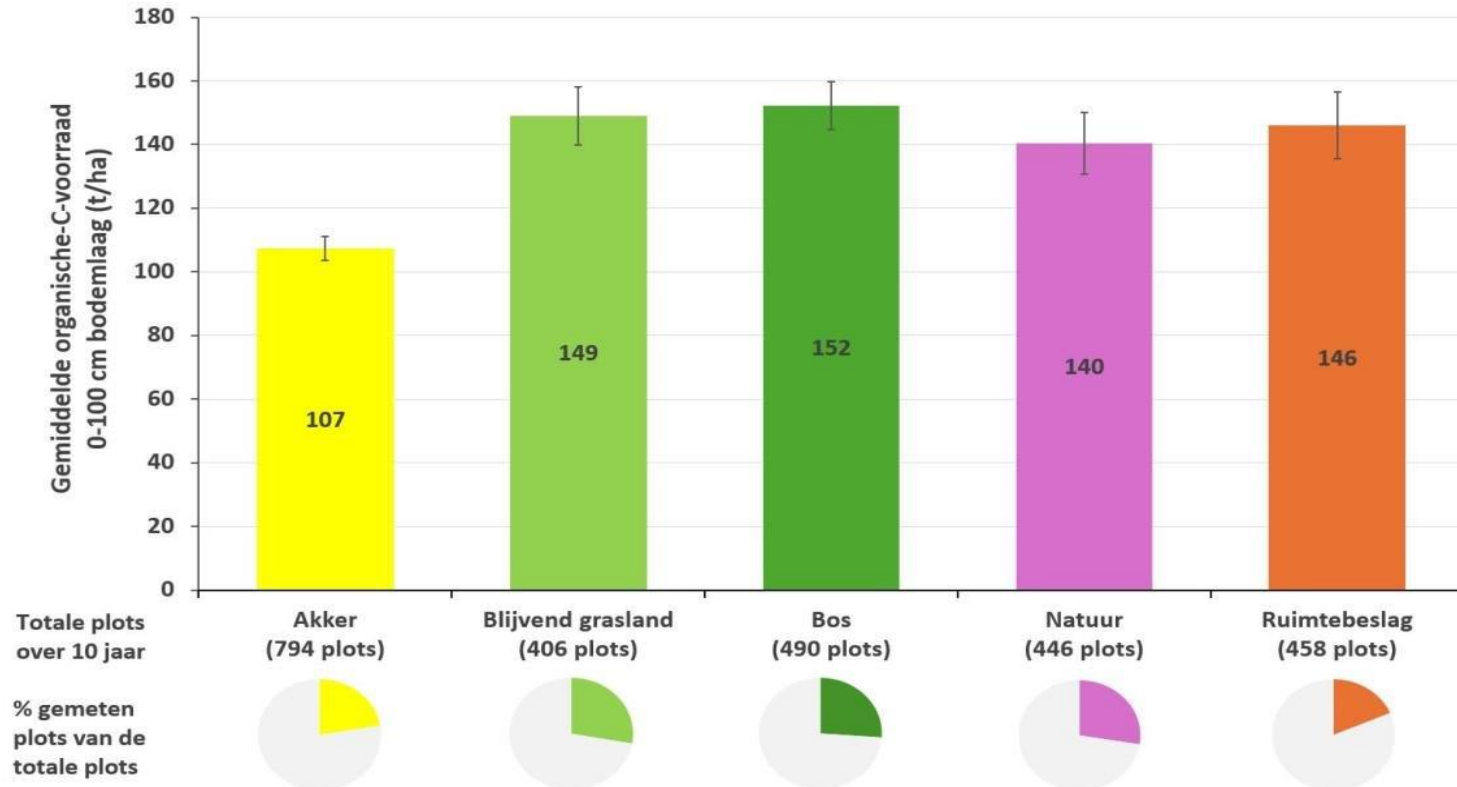
Klimaat en landbouw: 3 TO DO's

- **MITIGATIE** (REDUCTIE broeikasgassen)
- **ADAPTATIE** (AANPASSEN aan de klimaatimpact)
- **LULUCF** (LAND USE, LAND USE CHANGE, FORESTRY)

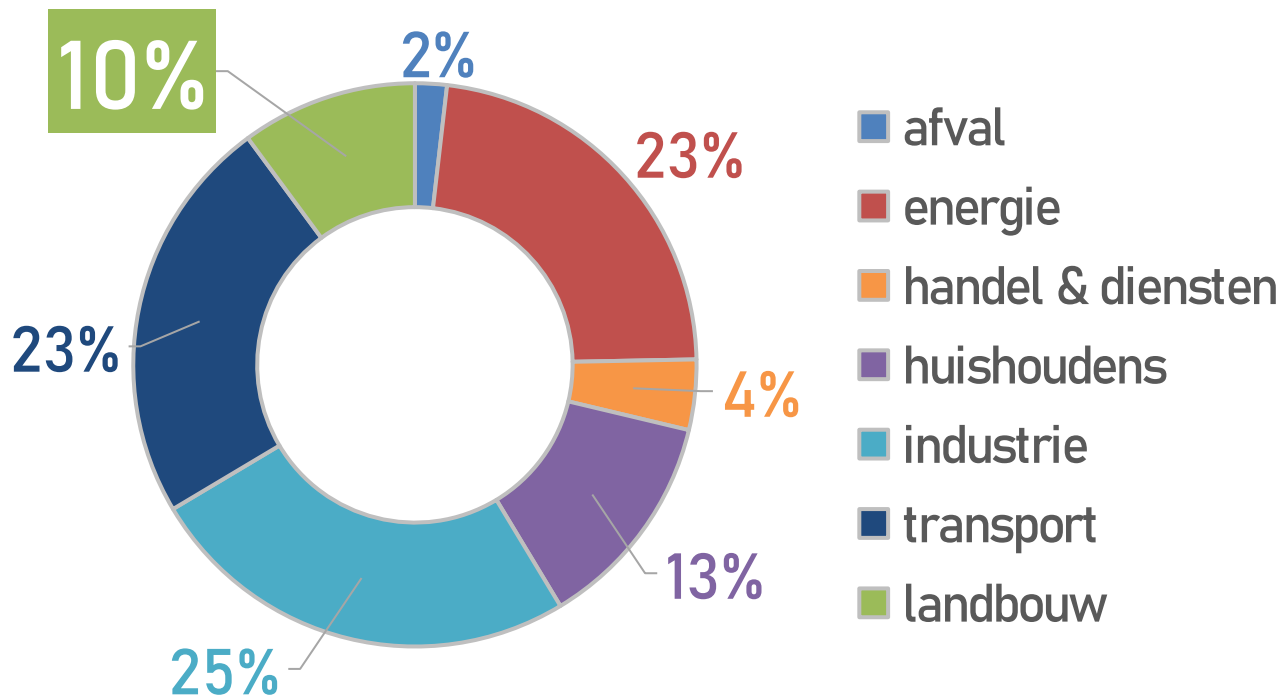
> **CO₂-Opslag in de bodem**

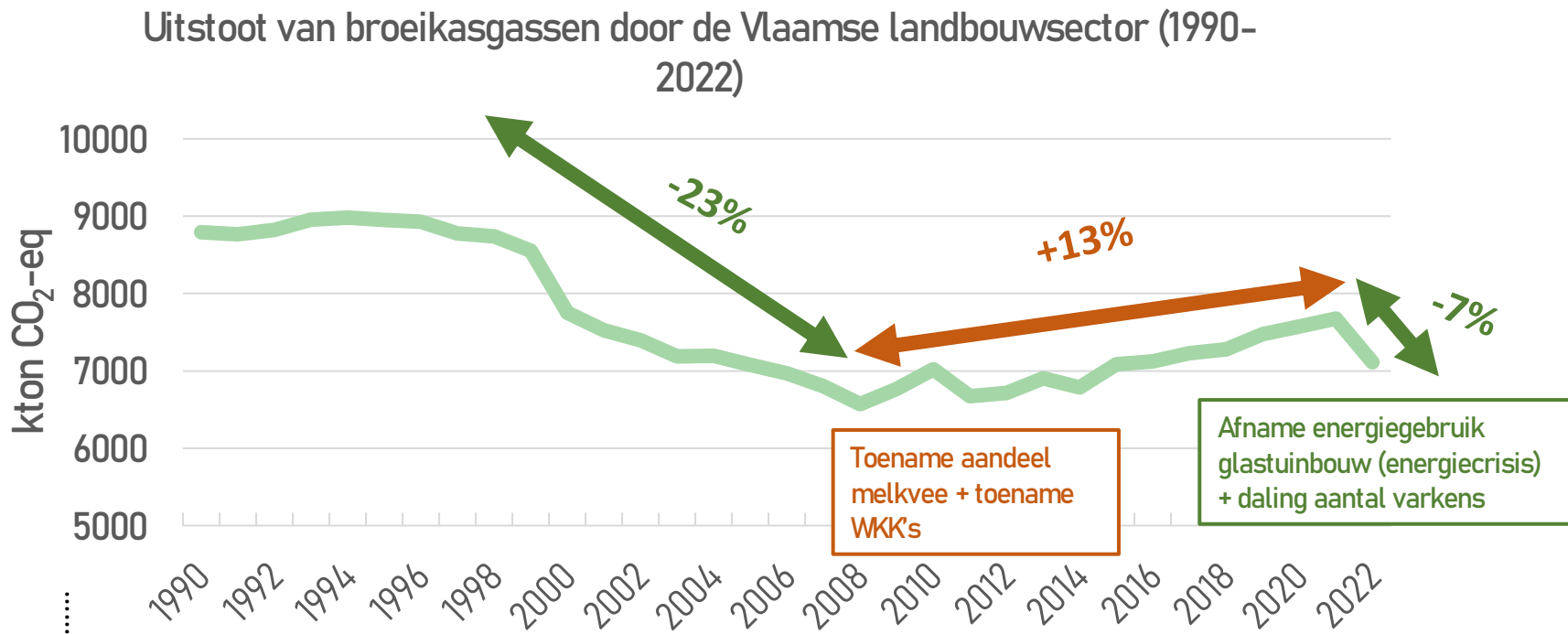
C-monitoring netwerk

Broeikasgasuitstoot per sector (Vlaanderen, 2022)

Uitstoot van landbouw sinds 1990 verminderd met **16,8%**

Mestbeleid = Klimaatbeleid 'avant la lettre'

Wat doet ILVO?

Hitte
Droogte
Wateroverlast
Eiwitdiversificatie
Voedselverspilling
Bodemkwaliteit
Biodiversiteit
Andere bedrijfsvormen

ILVO Expertisecentrum Landbouw en Klimaat

7 klimaatthema's =

Klimaatlimme landbouw, Bodem, Dierlijke productie, Energie, Landschap, Mariene productie, Plantaardige productie

Meer info?

www.ilvo.vlaanderen.be/ELK

Klimrek project

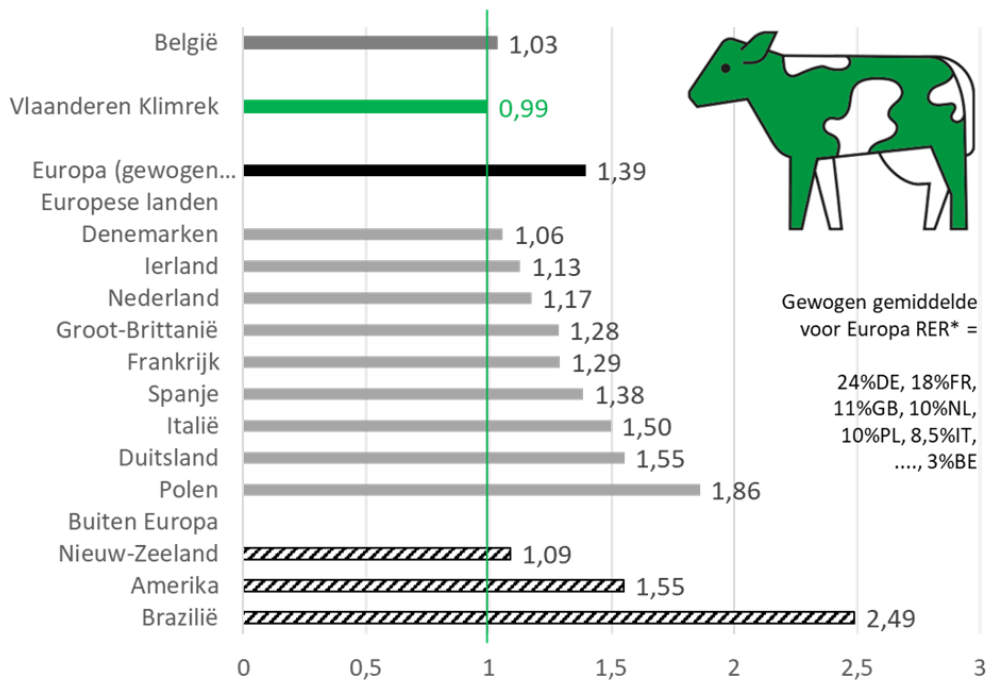
KLIMAATSCAN én begeleiding om klimaatvriendelijk te boeren

'Vlaanderen heeft de meest klimaatvriendelijke melk'

Koolstofvoetafdruk van meetmelk in kg CO₂-eq/kg FPCM*

Gewogen gemiddelde voor Europa RER* =

24%DE, 18%FR,
11%GB, 10%NL,
10%PL, 8,5%IT,
..., 3%BE

*FPCM = fat and protein corrected

'Klimaatvriendelijke' melkproductie in Europa

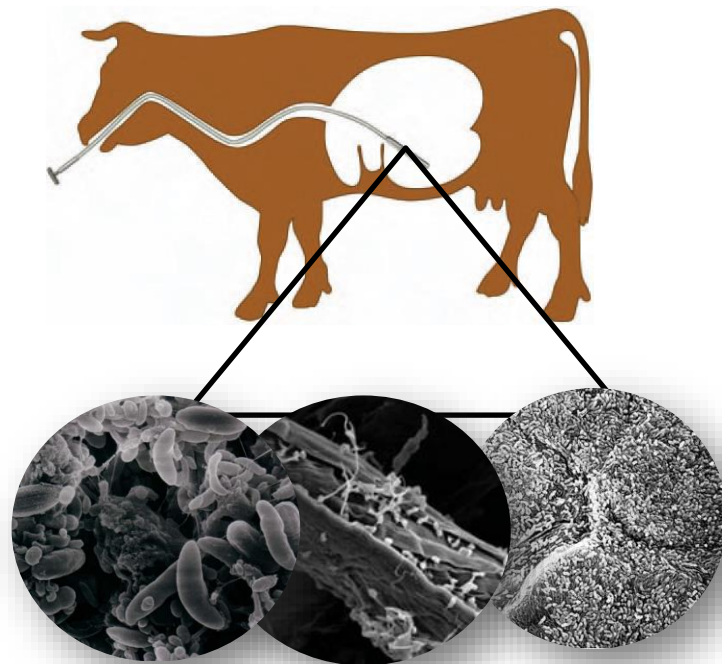
- Melkproductie in 2016 in **India** en in de **EU** elk ongeveer **160 miljard liter melk**
- In **India** gemiddelde productie:
1300 liter/koe **aantal koeien: 122 miljoen**
- In **Europa** gemiddelde productie :
7000 liter/per koe, **aantal koeien 23 miljoen**

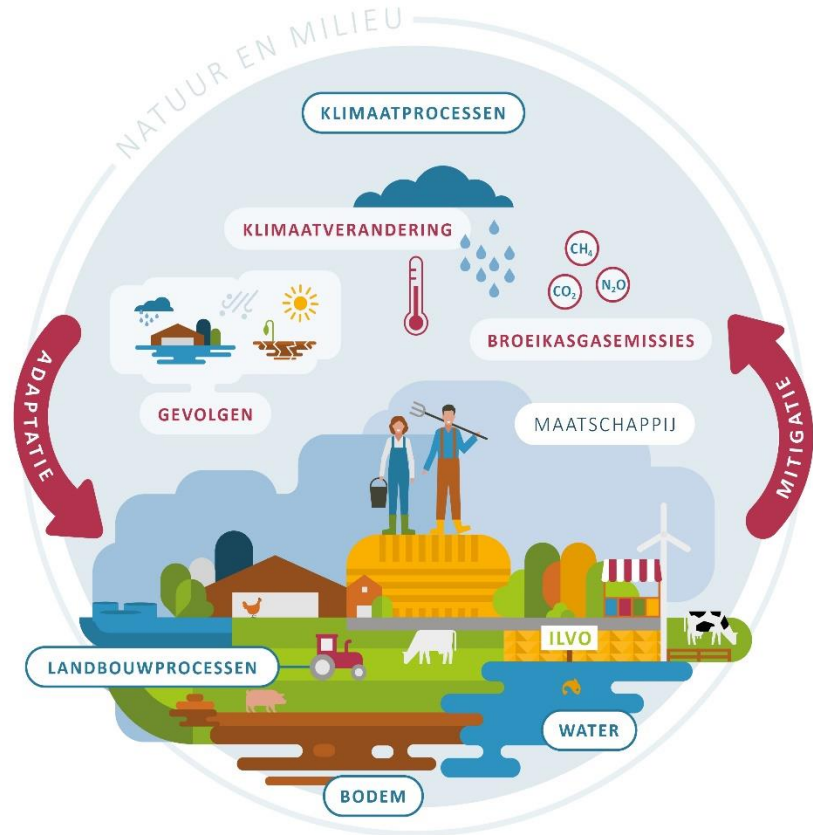
Methaanuitstoot verminderen

- ❑ Andere rantsoenen
- ❑ Voederadditieven (3-NOP)
- ❑ Verbeterd management
- ❑ Genetica

Reeds 34% reductie van de methaanuitstoot in onderzoeksomstandigheden

Klimaatadaptatie

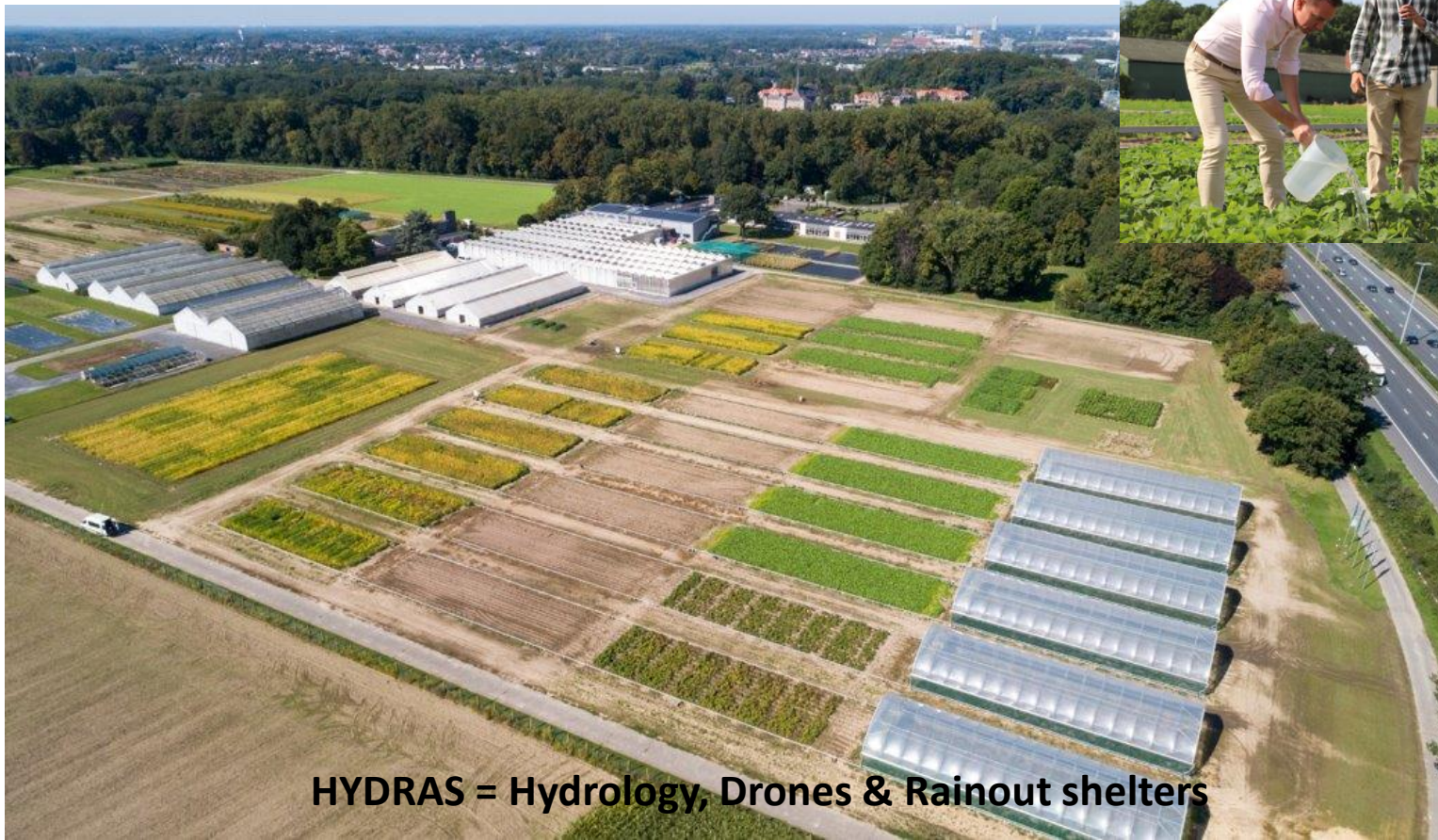
Biodiversiteit in het agrarisch gebied

Agroforestry
Agro-ecologisch Platform
in Hansbeke

Hydras-project van ILVO

Droogtetolerante gewassen

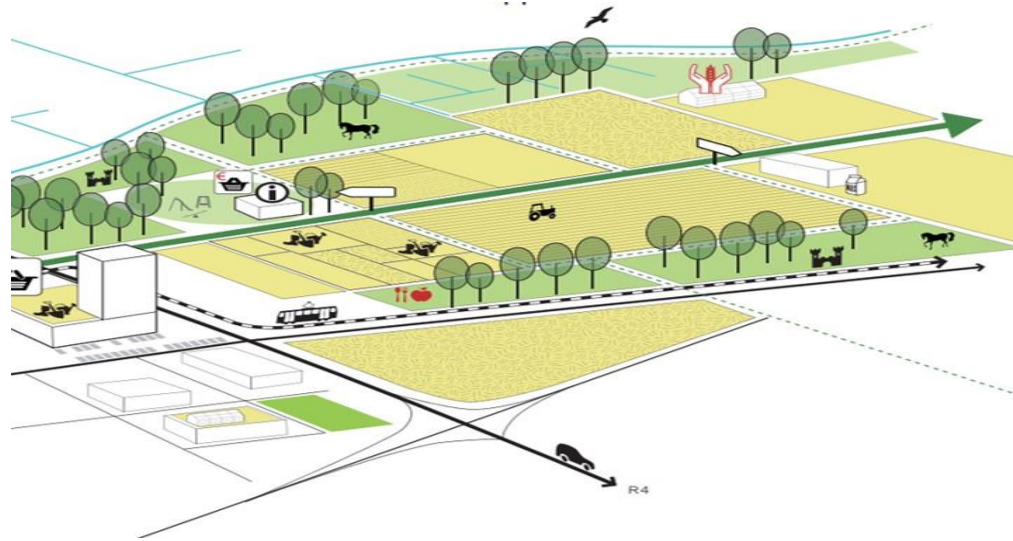

HYDRAS = Hydrology, Drones & Rainout shelters

Andere gewassen: soja, quinoa, kikkererwt, weegbree,

Naar een gedifferentieerd ruimtelijk beleid inzake landbouw => is keuzes maken!

Bodem en water zijn sturend in het landschap

De bodem de grond van de zaak!

- **Beschikbaarheid**
(zonevreemdheid, omzetting zachte functies)
- **Betaalbaarheid**
(pachtwetgeving)
- **Kwaliteit**
(sectorverantwoordelijkheid, bodempaspoort)

Provincie Oost-Vlaanderen redt publieke gronden landbouwschool van privatisering

De 150 landbouwstudenten van College ten Doorn in Eeklo kunnen opnieuw op beide oren slapen. De school pacht sinds jaar en dag 15,2 hectare grond bij OCMW Brugge voor haar

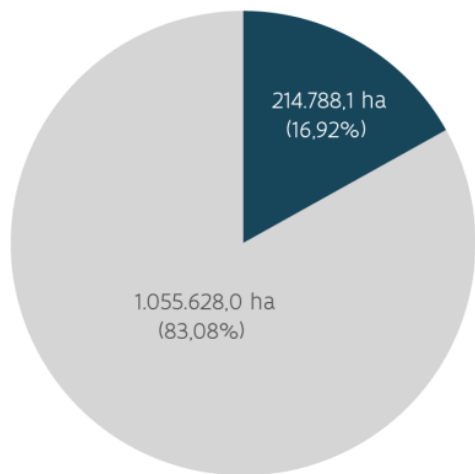
💡 Het ILVO-onderzoeksrapport naar publieke gronden in Vlaanderen met daarin ook lokale cijfers, vindt u op ILVO-website [Publiek grondbezit in Vlaanderen en Brussel: onderzoeksrapport - ILVO Vlaanderen](#)

Heel wat publiek grondbezit in Vlaanderen en Brussel

- Ruim 214.000 ha publiek grondbezit in Vlaanderen & Brussel
- Bijna 17% van de totale perceeloppervlakte*

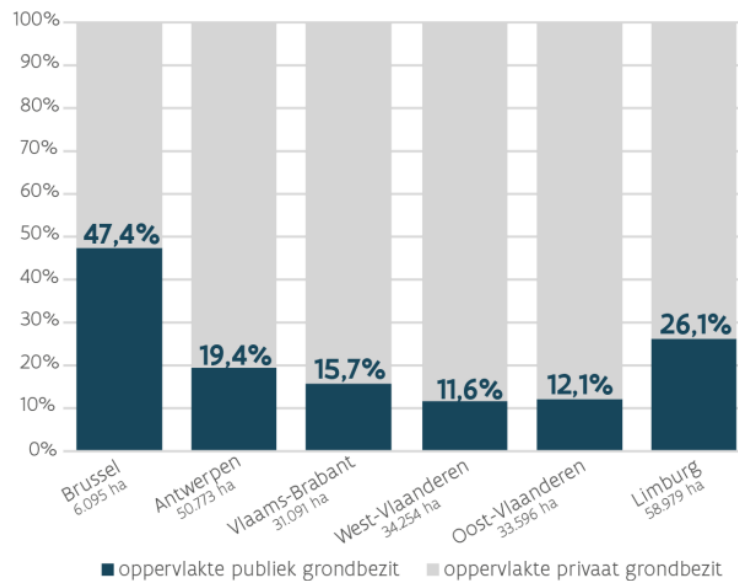
*Totale oppervlakte van alle kadastrale percelen in Vlaanderen en Brussel (exclusief wegen, rivieren, pleinen...)

Aandeel publiek grondbezit in Vlaanderen en Brussel (2024)

- enige vorm van publiek eigendomsrecht
- geen publiek eigendomsrecht

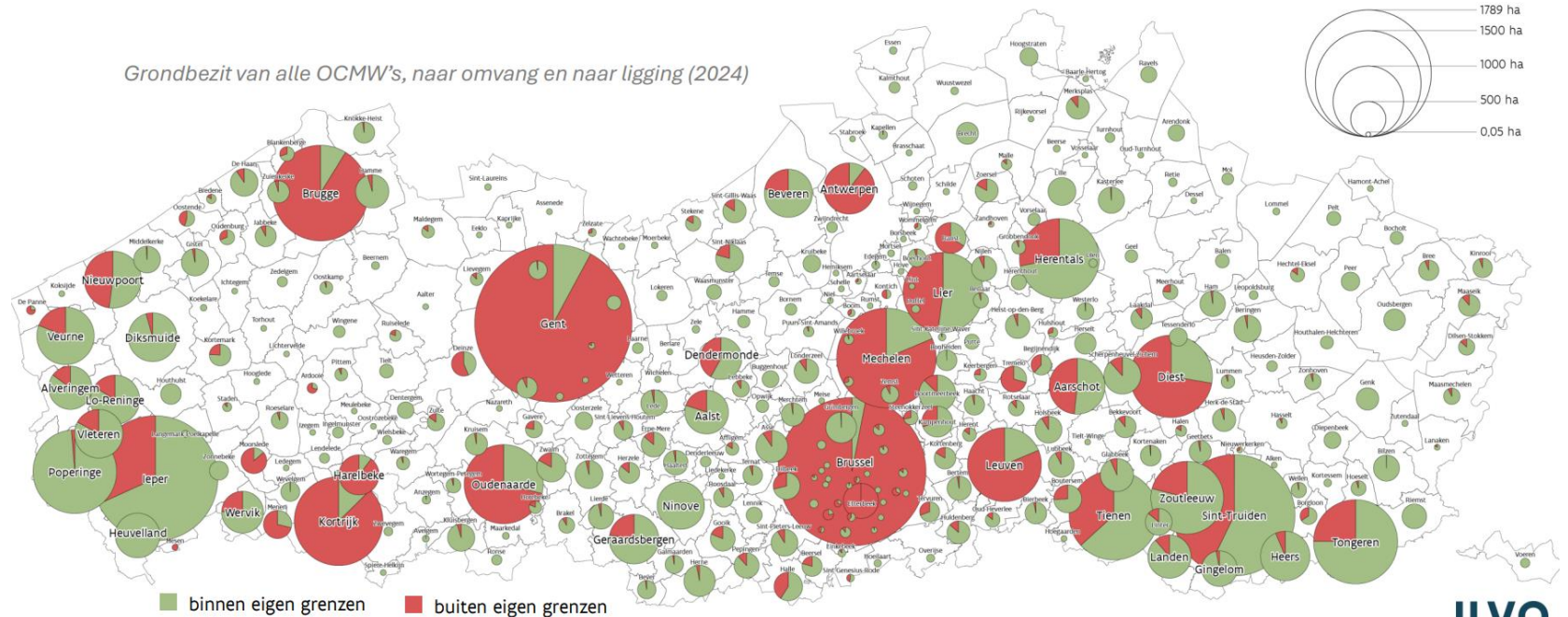
Aandeel publiek grondbezit per provincie en Brussel (2024)

- oppervlakte publiek grondbezit
- oppervlakte privaat grondbezit

Grondbezit van OCMW's

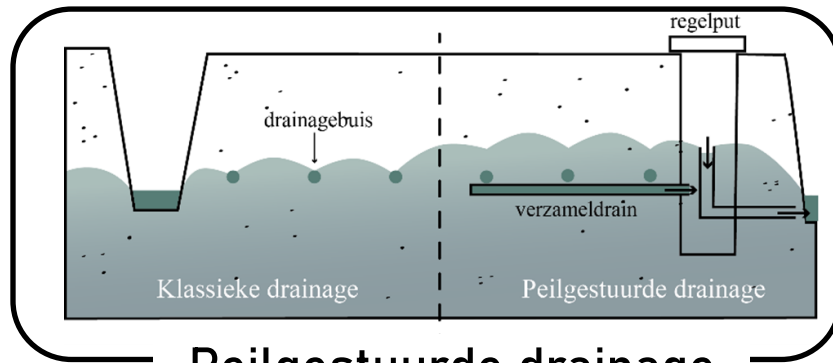
Grondbezit van alle OCMW's, naar omvang en naar ligging (2024)

Water

Stuwen

Peilgestuurde drainage

Natte landbouw

Contourlandbouw, swales?

Hefbomen voor lokale besturen

- In gesprek gaan met (jonge) landbouwers => Landbouwraad
- Inspireren en begeleiden van landbouwers
 - Gezamenlijke inzet van machines (agro-ecologische landbouw)
 - Gezamenlijke boerderijcompostering
 - Gezamenlijk onderhoud van houtkanten (eventueel i.s.m. regionale landschappen)

Hefbomen voor lokale besturen

- Voedselstrategieën (Cfr. Gent, Aalst,.....)
- Publiek grondenbeleid
- Korte keten en lokale productie ondersteunen
- Voedselverspilling tegen gaan (bijvoorbeeld hub creëren)
- Waterbeleid i.s.m. provincies
- Bodembeleid i.s.m. provincies

Burgemeestersconvenant
voor Klimaat en Energie

Tot slot: Landbouw en Klimaat

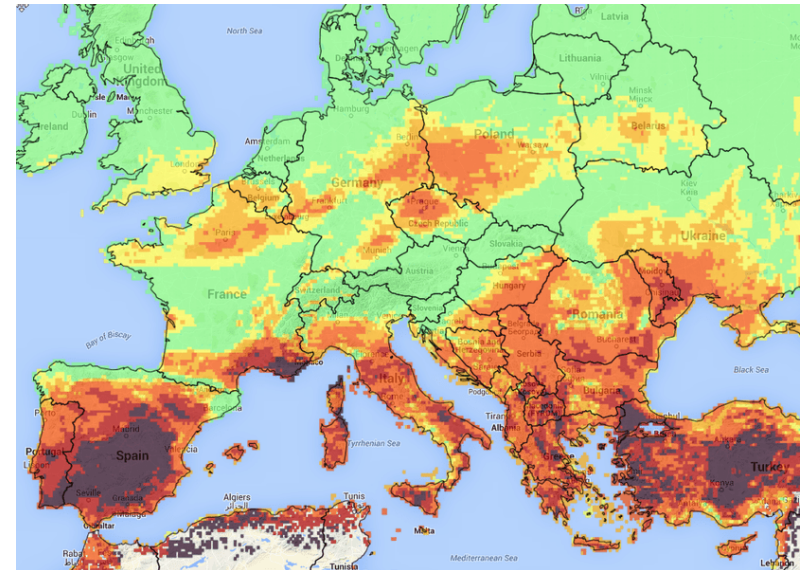
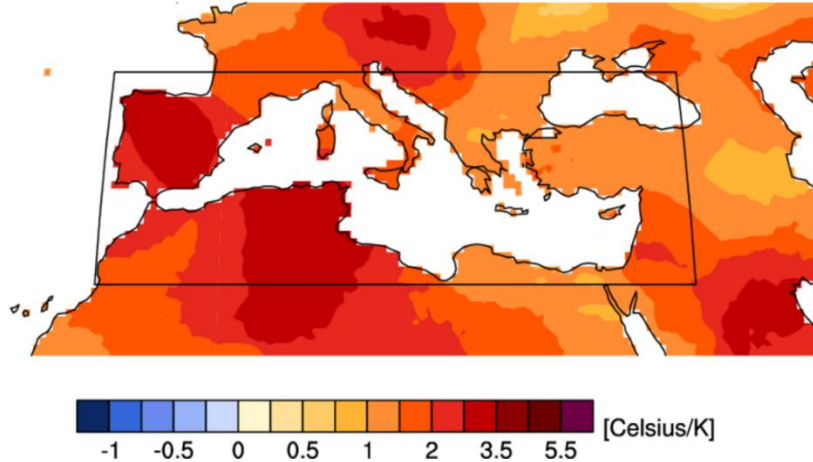
- Landbouw een deel van het probleem, maar ook zeker een deel van de oplossing!
- Landbouw is een zeer specifieke sector!
- In gesprek gaan met elkaar!
- Innovatie kan de weg wijzen!

We moeten een stuk naïviteit achterwege laten

Het Middellandse Zeegebied dreigt zichzelf niet meer te kunnen voeden

mean regression Tmax on obstglobal 1901-2015 Jun-Aug CRU TS 4.00

Dank u wel!

Instituut voor Landbouw-
en Visserij- en Voedingsonderzoek
Burg. Van Gansberghelaan 92
9820 Merelbeke – België
T + 32 (0)9 272 25 00
F +32 (0)9 272 25 01

ilvo@ilvo.vlaanderen.be
www.ilvo.vlaanderen.be